

סרן בלעניתי

אין טעם רב להתחכך באופן הגיוני עם הצהרתו המצלצלת של שמעון פרס, כי "מדינת ישראל אינה מדינה מורחבת-טריטוריאלית, אלא מדינה יס-תיכונית".

כבר צויין בעתון זה פי מבחינה פוליטית זוהי מליצה חלולה. מבין 14 מדינות היס-תיכונית (מלבד ישראל) 13 משולבות בצורה זו או אחרת בחזית האנטי-ישראלית. רק אחת, צרפת, משתפת-פעולה עם ישראל. ורק דווקא צרפת אינה מדינה יס-תיכונית טהורה. עיניה נשואות באותה מידה אל יבשת אירופה ואל האוקיינוס האטלנטי.

בכל זאת יש ענין רב בהצהרתו זו של פרס — לא מפני שהיא פרי של מחשבה צלולה ומגובשת, אלא דווקא מפני ש"אינה כזאת. היא יוגתק ממששה הרבה יותר עמוק ופרימיטיבי — תמונת-עולם תהכרתית, המכחזת מראש את תהליכי-המחשבה.

התמונה המפתתרת מאחורי הילים של פרס היא מדינה שאינה דומה לאדם העומד מושרש ביבשה, כשמאחוריו המרחב ופניו אל הים, אלא לחיפך, מדינה הדומה לאדם העומד על חוף, כשמאחוריו הים ולפניו יבשה זרה ועוינת.

אין ספק שזו תמונת-העולם של חלק גדול מן הדור הקשיש בארץ, דור העלייה השנייה, שכפה את מושגיו על המדינה. יש גם להניח שזו תמונת-עולמו האישית של דוד בן-גוריון, אשר פרס משמש לו מעין כרוז ונושא-כלים. אולם פרס עצמו, צעיר בן 34, לילד פולין שבא לארץ בילדותו וגדל כאן, היה צריך להיות בעל תמונת-עולם אחרת.

אם בכל זאת מסוגל צעיר כזה, כמעט-צובר, לדבר כחייל שירד זה עתה מאסדת-ינחיתה וכבש קטע של חוף אויבי, הרי שזו תופעה שיש להתמודד עמה בכל הצינורות — אפילו אם ההכרזה עצמה אינה רצינית.

★ ★ ★

ארץ-ישראל היא אחת הארצות ה"כבושות ביותר בהיסטוריה. עשרות כובשים השאירו את טביעת מגפיהם על חולותיה. רובם היו ראשי-אימפריות, ש"נאלצו לעבור בארץ זו כדי להגיע למחוז הפצם — בקעת-היאור, ארס-נהריים, או הדרו.

אולם בין כובשים אלה היו אחדים שלא התייחסו אל הארץ כאל פרודור, אלא באו להתישב ולהתנחל בה. כאלה היו בני-ישראל, הפלשתים והצלבנים, ובמידה מסוימת גם הערבים.

אולם גם הכובשים הנהגלים האלה מתחילים לשני מחנות שונים. הסוג האחד בא באוניות מעבר לים. השני הגיע לארץ מן המדבר, מתוככי הגוש היבשתי הגדול של אסיה.

האיפגוש בין שני סוגי כובשים אלה מתואר בתנ"ך. כמעט בואתו זמן שבשטיי המדבר הישראליים חדרו לארץ מן המזרח, פלשו לתוכה שבטיים מסתוריים מן ה"מערב. הם יסדו על חופה את ממלכות פלשת.

עת נפגשו פנים-אל-פנים הישראלי הראשון והפלשתי הראשון, אירשם בין הרי חברון וחבל לויש, נתקלו זה בזה שני סוגי כובשים שני סוגי התנחלות. הישראלי בא לייסד ממלכה, מורחבת-טריטוריאלית. הפלשתי בא לייסד ממלכה, "יב" תיכונית", לפי מיטב המתכונת של שמעון פרס.

★ ★ ★

מבחינה זו, שהיא היסודית והקובעת, ישנו דמיון רב בין הפלשתים לבין הצלבנים, שבאו אלפים שנה אחריהם.

מת אויביהם צער גדול קדימה.

★ ★ ★

בניגוד לפלשתים, באו שבטי ישראל מן המדבר. הם היו עם שמי, ודיברו שפה קרובה לשפה העברית של בני הארץ. הם לא היו גוף זר.

הישראלים הסתננו לארץ באיטיות ובי-התמדה. שלא כמתואר בספר יהושע האגדתי, ארץ כיבוש זה דורות. הוא לא גרם להשמדת בני הארץ, אלא למיזוגם ההדרגתי, בתהליך ארוך וממושך, עם כובשיהם. כתוצאה ממיזוג זה של התרבות הכנענית והתחושה הדתית הישראלית, קמה מלכות ישראל ההיסטורית.

מלכות זו לא היתה נטע זר. היא היתה חלק בלתי-נפרד מן המרחב השמי והתרבות השמית. לעתים לחמה בשכנותיה, ולעתים

אלה גם אלה באו מצד הים (או במיצעד לאורך חוף-הים). אלה גם אלה היו בני אירופה. אלה גם אלה דחו מראש את רעיון השתלבות המרחב, וקיוו להחזיק מעמד כי עזרת תגבורת אנושית וחומרית מתמדת מעבר לים.

בניגוד לצלבנים, שאהבו מאד לדבר על עצמם, לא השאירו הפלשתים אחריהם ת"י אור מדויק של מוצאם ופעלם. כל הידוע עליהם בא ממקורות ישראליים, מצריים ואשוריים, וממיצאי חקר-העתיקות, מתוכם אנו למדים כי הפלשתים אמנם באו מן הים, שהיו עם אירופי הקרוב ליתנים, שהביאו עמם את שפותיהם ושהקימו מושבה צבאית בלנית.

הפרוציה הפלשתית השתרעה לאורך ה"חוף מרפיח ועד יפו. חמש עריה העיקר-

כרתה עמן ברית לצורכי מסחר או לצורכי הגנה משותפת מפני פולש זר. היא לא היתה זקוקה לשום תגבורת מן החוף, וגם לא למגביות מעבר-ליים. היא היתה "שייכת" למקום, משולבת ומושרשת ביבשה.

לכן יכלה מלכות זו להטביע את חותמה על הארץ ועל סביבתה ולהגיע לכלל יצירה היסטורית מקורית ויחידה-במינה — דת הנביאים. רישומה בהיסטוריה היה כה עמוק, ערכיה המקוריים כה חזקים, עד כי נשארו חיים, בתנאים כה שונים ובי-מסגרות כה שונות, עד היום.

★ ★ ★

לפני כמה שבועות היתה לי הזכות לשוחח עם אחד מגדולי ההיסטוריונים בעולם. בירתו של אציל בריטי זה, ברובע שקט מאד של לונדון, בין ציורי-שמן ורישומים שסימלו את מיטב תרבות המערב, היה קל יותר להתרומם מעל להדה ה"סובייקטיבי שאנו שייכים אליו. ניסיונו להביט בהיסטוריה של ארץ-ישראל במבט אובייקטיבי.

כמעט מעצמה התגלגלה השיחה לדמיון

המפתיע שבין פלישות הפלשתים, הצלבנים והצינונים. השחינו אותן עם פלישות ה"ישראלי והערבי, ששניהם ידעו להטביע את חותמם על בני הארץ, להתמוג עם ול-השתרש בסביבתם.

בן-שיחי המלומד העלה או רעיון סביר. יתכן שאחת הסיבות להבדל זה, אמר, נעוצה בהבדל המעשי בין פלישה ימית ופלישה יבשתית. בעוד שפלישה יבשתית יכולה להיות ארוכה וממושכת, תוך הזזה אטית של הגבול, או תוך הסתננות בין ערים חזקות ומבוצרות, הרי פלישה ימית היא מטבע אופייה חד-פעמית ופתאומית.

הלחם היורד מן האוניה חייב לכבוש מיד ראש-גשר, סן יזרק חזרה לים. אין לו זמן להתמוג או להשתלב. הוא בדלן. הוא עיון את בני המקום. הוא חי על החרב.

דבריו של שמעון פרס ריחפו כחרד, עוד לפני שאמר אותם, או כאילו נאמרו על-ידי סרן פלשתי או אביר פראנקי. הנה עלה לנגד עינינו בצורה מוחשית ההבדל בין "מדינה יבית-יכונית" לבין "מדינה מורחבת-טריטוריאלית".

★ ★ ★

שאלה היא: מה רוצים אנחנו להיות? באיזו דוגמה היסטורית אנחנו בוחרים? והאם יש לנו בכלל חופש-הבחירה — או שמא כבר כפר עלינו מעשי אבותינו גתיב נוקשה ששוב אין לשנותו?

כמו הפלשתים והצלבנים, באו רוב אבותינו מאירופה. כמו לגבי אלה, היו גם לגביהם בני הארץ זרים ואויבים-בכוח. כמוהם הם חיים ב"ראש-גשר" דמיוני, הקשור עם הצד השני של הים.

אולם הדרור הגדל בארץ, שאינו אירופי אלא אסיאתי, ששפת-אמו אינה "ארית" אלא "שמית" — אך יכול הוא למצוא חיוב בממלכות הפלשתים והצלבנים, שלא היו אלא אינטרמצו במנגינת-החיים של ארץ-ישראל?

פעם אחת בהיסטוריה כבר היתה קיימת ברירה דומה. בימי עזרא ונחמיה עלה חלק קטן מיהודי בבל לארץ-ישראל, כדי להתנחל בה. בבוסתם בכוחו של השלטון הוז, שתמך בהם, יצרו בכחנה תחילה פולחן בלגני מובהק, שמנע כל מגע מדיני וחברתי לא רק עם העמונים, הערבים, ה"אשדודים" והצידוניים, שהיו אז מעצמה חשובה, אלא גם עם השומרונים, שלא היו אלא שרידי בני-ישראל.

כתוצאה מכך לא הפכה חמדינה היהודית למנהיגת עמי הארץ ו"המרחב, אלא דנה את עצמה מראש לחיי מושבה מנותקת, תלויה כי שלטון אימפריאליסטי זר וקרבת מועד לכל פורענות.

ברבות הימים הגיעה מדינה זו לים, ואף הפכה לכוח ימי רציני. אחרי שטיטוס הח"ריב את ירושלים, טבעו הרומאים מסבעות שהראו את יהודה בדמות סירה. מכיון שאו כבר היו קיימות קהילות יהודיות לאורך כל חופי הים התיכון, יכול היה שמעון פרס קדום לסעון כי יהודה היא מדינה "ים-תיכונית". אולם השמדתה של יהודה זו, פרי עזרא ונחמיה, היתה מובטחת מראש. עתה עומדים אנו בפני ברירה דומה. חייבים אנו תודה לשמעון פרס על שהגדיר אותה בצורה כה פשוטה. אך אם התקבל עצמם של פרס וחבריו, סרני יהודים, יהיה זה אסון לדורות.

כי לא מדינת ישראל חדשה תקום על ברני עצה זו, אלא רק מדינת פלשת שלישית.